

Ekofobi Hipotezi

Simon C. Estok

Sophie Christman'ın Önsözüyle

Çeviren: M. Sibel Dinçel

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ

2021

Kapadokya Üniversitesi Yayınları: 29
Çevreci Beşeri Bilimler Serisi: 2
ISBN: 978-605-70404-6-6

© Mayıs 2021

Ekofobi Hipotezi
Simon C. Estok

Özgün Eserin Adı: *The Ecophobia Hypothesis*
© 2018 Taylor & Francis
Bu kitabın Türkçe yayın hakları Kapadokya Üniversitesi Yayınları'na aittir.

© Copyright, 2021, KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Sertifika No: 43348

Kapadokya Üniversitesi tarafından yayımlanan basılı, elektronik veya diğer formatlardaki bilimsel yayınlar, sempozyum bildirileri ve ders içeriklerine ait bütün haklar Kapadokya Üniversitesine aittir. Tanıtım amacıyla kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında, Kapadokya Üniversitesinin yazılı izni olmaksızın yayının tümünün elektronik, mekanik veya fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Yazar: Simon C. Estok
Çeviren: M. Sibel Dinçel
Editör: Başak Ağın
Son Okuma: Buket Köremezli
Seri Editörü: Sinan Akıllı
Kapak Tasarım: Nazile Arda Çakır
Sayfa Tasarım: ademsenel.com
Baskı ve Cilt: Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd.Şti.
Gümüşsuyu Cad. Işık Sanayi Sitesi C Blok No:102 - Topkapı / İstanbul
Tel: 0212 483 47 91-92 (Sertifika No: 45097)

Estok, Simon C. (2021). *Ekofobi Hipotezi*. Çev. M. Sibel Dinçel. Nevşehir: Kapadokya Üniversitesi Yayınları.

1.Baskı, 256 s, 16x24 cm.

ISBN: 978-605-70404-6-6

Anahtar Sözcükler: 1. Edebiyatta insan ekolojisi, 2. Edebiyatta ekoloji, 3. Doğa, 4. Doğa üzerinde insan etkisi.

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ

50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir

yayinevi@kapadokya.edu.tr

kapadokyayayinlari.kapadokya.edu.tr

0(384) 353 5009

www.kapadokya.edu.tr

Ekofobi Hipotezi

Simon C. Estok

Sophie Christman'ın Önsözüyle

Çeviren: M. Sibel Dinçel

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ

2021

Simon C. Estok, Güney Kore'nin en köklü üniversitesi olan Sungkyunkwan Üniversitesinde (kuruluş: 1398) kıdemli öğretim üyesidir. Edebi kuram, ekoeleştiri ve Shakespeare üzerine dersler vermektedir. Kendisi Shanghai Normal Üniversitesi, Karşılaştırmalı Edebiyat ve Dünya Edebiyatları Araştırma Merkezinde, Shanghai Metropolitan Hükûmetinin verdiği (2015-2018) "Doğulu Bilim İnsanı Ödülü"nü (东方学者) almıştır. Ödüllü kitabı *Ecocriticism and Shakespeare: Reading Ecophobia* [Ekoeleştiri ve Shakespeare: Ekofobiye Okumak] 2011'de basılmıştır (2014'te yeniden basılmıştır). Kendisi, *Landscape, Seascape, and the Eco-Spatial Imagination* [Yeryüzü, Denizyüzü ve Eko-Uzamsal Hayalgücü] (Routledge, 2016) adlı kitabın ortak editörlerinden biridir. *International Perspectives in Feminist Ecocriticism* [Feminist Ekoeleştiri Çerçevesinde Uluslararası Görüşler] (Routledge, 2013) ve *East Asian Ecocriticisms* [Doğu Asya Ekoeleştirimleri] (Macmillan, 2013) adlı kitaplarda da ortak editörlükleri bulunmaktadır ve ayrıca *PMLA*, *Mosaic*, *Configurations*, *English Studies in Canada*, *Concentric* ve *Neohelicon* gibi dergilerde ekoeleştiri ve Shakespeare üzerine yayımlanmış birçok makalesi vardır. Estok, yüksek lisans ve doktora derecelerini İngiliz Edebiyatı alanında, Alberta Üniversitesinden almıştır.

M.Sibel Dinçel

Kapadokya Üniversitesi, Beşerî Bilimler Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi olan M. Sibel Dinçel, Hacettepe Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunudur. Profesyonel çeviri dünyasına Oscar Brockett'in 2000 yılında Dost Yayınevi'nden çıkan *The Essential Theatre (Dünya Tiyatro Tarihi)* (11-15 arası Bölümler) ile adım atmıştır. Daha sonra tarih, siyaset, din ve edebiyat konularında yayımlanmış olan çevirileri arasından şu eserler bulunmaktadır: Edward A. Thompson. (2008). *The Huns/Hunlar*. Çev. M. Sibel Dinçel (Ankara: Phoenix Yayınevi, Ekim); T. Janoski (et al.) (eds.) (2010). *The Handbook of Political Sociology: States, Civil Societies and Globalization*. Frances Fox Piven, Richard A. Cloward. "Rule Making, Rule Breaking and Power"/"Kural Koyma, Kurallara Karşı Gelme ve İktidar". Çev. M. Sibel Dinçel (Ankara: Phoenix Yayınevi, Eylül) s.: 19-44; Anthony Bryer A. M. (2014) "Greeks and Turkmens: The Pontic Exception"/"Rumlar ve Türkmenler: Karadeniz İstisnası". Çev. M. Sibel Dinçel ve Murat Keçiş. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi (Journal of Black Sea Studies)* Bahar (16) (Trabzon: Serander) s.: 177-232; Yahya Baskan, (2014) "Manuel II's 14th c. Letters from Constantinople"/"II. Manuel'in 14. yy. Constantinople Mektupları". Çev. M. Sibel Dinçel. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (12) s.: 381-395; Virginia Woolf. (2016). *Waves / Dalgalar*. Çev. M. Sibel Dinçel (Ankara: Palto Yayınevi, Şubat).

EKOFOBİ HİPOTEZİ

Ekofobi Hipotezi'nin ortaya çıkma nedeni, biyofili kuramının doğayla insanın ideal ilişkisini son derece verimli bir biçimde ele almasına karşın, “biyofili hipotezinin” insan/çevre ilişkisini açıklamak adına sınırlı bir model oluşturması ve sınırlı bir kapasiteye sahip olmasıdır. Biyofili hipotezi, dünyada olan biten sıra dışı olayların açıklamasını yapmak için yetersizdir, ki bu olaylar aslında bizim içerisinde bulunduğumuz çağı, giderek “Antroposen” olarak algılamamıza yol açmaktadır. Biyofili hipotezinin faydası üzerine temellendirilmiş olan bu kitap, biyofilinin yeterince kuramsallaştırılmayan daha geniş çaplı bir yelpaze içerisinde yer aldığını öne sürmektedir. *Ekofobi Hipotezi*, biyofiliyi (gerçek anlamıyla “hayatı sevmek”) ve içerisinde yer aldığı bu geniş çaplı yelpazeyi doğru bir bağlama oturtmak adına, insanın doğal dünyayı nasıl sevgisizce kullandığının da kuramsallaştırılması gerektiğini öne sürmektedir. Bu çalışma, yeni maddesel dönüşün ve genlerin eyleyciliğinin ivedilikle açıklanması gereksinimiyle ve yine aynı şekilde 21. yüzyıl ekofobi temsillerindeki karmaşıklığın ve kurgulanan terörün muhalif doğal çevre kurgusuyla nasıl giderek artan bir şekilde iç içe geçmiş olduğunun açıklanması gereksinimiyle, gerek bağlantısal gerekse karşılaştırmalı, ancak zengin bir tartışmalar dokusu ortaya koymaktadır. Dahası bu kitap, gelişmekte olan bir alan olarak tanımlanabilecek ekomedyanın uyum sağlama kapasitemizi değiştirmekte neden bu kadar etkisiz olduğunun temel nedenlerinden bir tanesi olarak ekofobiyi gösterir. Ekofobi hipotezi, gerek ekofobik yansımaları ve tür ayrımcılığının getirdiği eşitsizlikleri gerekse çevreci etikle edebî delilik ve acı söylemlerinin karmaşasını ölçmek yoluyla, Antroposen'in değişken yelpazelerini belirleyen bir formül sunmaktadır. Ayrıca kitapta, günümüz ekofobik bakış açılarının endüstriyel tarım ve atık yönetiminin alt yapılarını sistematik bir şekilde nasıl kurumsallaştırdığının da bir araştırması sunulmaktadır. Bu kitap, ekofobiye açığa çıkartmak ve dönüşüme yol açacak değişikliklere yön vermek üzerine kuruludur.

Annemin anısına.

ה"ע ימא תמשנ יוליעל

İçindekiler

<i>Çevirmenden</i>	xi
<i>Önsöz</i>	xiii
<i>Teşekkür</i>	xxiii
Giriş	1
1 Maddesel Ekoeleştiri, Genler ve Fobi/Fili Yelpazesi	25
2 Terör ve Ekofobi.....	44
3 Ekomedya ve Ekofobi Pazarlama Kaygıları.....	66
4 Ekofobiden Sahte Ekolojiye	98
5 Hayvanlar, Ekofobi ve Gıda.....	115
6 Delilik ve Ekofobi.....	149
7 Ekofobik Bilinçsizlik: Atık ve Hurda Eyleyciliğine Karşı Duyarsızlık	169
<i>Kaynakça</i>	196
<i>Dizin</i>	219

Çevirmenden

Simon C. Estok, *Ekofobi Hipotezi*'nde insanların, Rönesans döneminde ortaya çıkan hümanizma sonrası süreçleri bencilce ve hoyratça harcaayıp, Antroposen çağını nasıl başlattıklarını ve doğal kaynakları sadece kendilerine bahşedilen haklarıymış gibi bir taraftan yok edip tüketirken, diğer taraftan dünyanın ve dolayısıyla kendilerinin de sonlarını nasıl hazırlayıp hatta hızlandırdıklarını anlatır. Yeryüzündeki biyotik ve biyotik olmayan yaşamın devam edebilmesi için dünyayı korumak gerektiğinin altını çizer ve okuyucuya bunun yollarını gösterir. Estok, insanın bu büyüklenme sorununun psikolojik teşhis ve tanımlamasına girmeden önce kökenlerine iner. İnsanların tarih boyunca korku uyandıran veya korku duydukları doğadan kolektif bir şekilde giderek nasıl uzaklaştıklarını ve bu korku nedeniyle, sorumluluk duymaksızın, Dünya'nın sistemlerini geri dönülmez şekillerde nasıl yok ettiklerini anlatır kitabında. Sunduğu ekofobi anlayışı çerçevesinde biz insanları kolektif çevresel yanlışlarımızla yüzleşmeye zorlar ve sorumluluk almaya davet eder. Çünkü burada doğaya karşı duyulan mantık dışı bir korkunun yol açtığı çok ciddi bir kırım söz konusudur. Modern insan, korktuğu için dağlara, rüzgâra, yılan ve örümceğe, ayıya, Shakespearevari olağanüstü fırtınaya, New Orleans'taki kasırga ve tayfunlara, mikroplara, virüslere, menstrüasyona, dışkılamaya, sürüngenlere karşı antipati geliştirmiş, hatta onları rakip olarak görmüş ve kendisini savunmak adına kaçınmacı bir tutum sergilediği için de hem dünyada hem de dünyadışında atıktan altyapılar oluşturmuştur. Ancak artık bu duruma bir son vermek gerektiğinin altını çizmektedir *Ekofobi Hipotezi*.

Çevreci Beşerî Bilimler alanına ilgi duyan, bu alanda çalışan ve araştırma yapan her yaştan okuyucunun gerek kuramsal gerekse ampirik çerçevede faydalanabileceği bu kitap, Dünya'nın sistemlerini bir parça olsun onarmak adına ve "zararın neresinden dönülürse kârdır" düşüncesiyle aktivist bir plan oluşturmak ve umudumuzu yitirmeksizin organize olarak çalışmak gerektiğini önemle vurgular. Bunları yaparken de özellikle gelecek nesillerden, yapılmış ve yapılmakta olan yanlışları görmesi, ders alması ve tekrar etmemesi istenir. En başta, insanları kolayca etkileme ve yanlış ve/veya doğruları insan zihninde pekiştirme gücüne sahip olan medyanın veya Shakespeare gibi

bir edebiyat dehasının dahi, Doğa tasvirlerinde kullandıkları o düşmanlaştıran, ötekileştiren dillerinin değiştirilmesinin gerektiği vurgulanır. Dahası, yine erken modern dönem edebiyatının pekiştirdiği “delidir, ne yapsa yeridir” zihniyetli tehlike arz eden doğa tasvirleri de sakıncalı olarak nitelendirilmiştir. Kitapta, gelecek nesillere uyarı niteliğinde, dikkat çekilmek istenen diğer bir konu da bazı güçlü ülkelerin/firmaların ekonomik üstünlük sağlamak adına bitki mülkiyetlerini ele geçirmek yoluyla fakir ülkeleri tarımsal anlamda çökerttikleridir; burada GDO’lu gıdalar üretmemek, doğanın genetiğiyle oynamamak gerektiğinin altı çizilir. Son olarak kitapta vurgulanan ve hepimizin bireysel eylem planları oluşturarak sorumluluk üstlenmesinin mümkün olabileceği şu üç konu da ön plana çıkmaktadır: Sera gazı emisyonunu en aza indirmek için, çok zor da olsa, aşırı et tüketiminden kaçınmak; plastik kullanımını en aza indirgeyip çöp üretimimizi daha bilinçli yapmak ve elzem olmayan uçak yolculuklarından kaçınarak karbon ayak izimizi küçültmek. Çünkü, Estok’un da *Ekofobi Hipotezi*’ni yazma amaçlarından en önemlisi olarak sunduğu şekliyle, eğer gelecek nesiller önerilen bu tutum ve davranışları benimserlerse, insanın süregelmiş yanlışlarından biraz daha geri adım atmak ve Dünya’nın sistemlerini biraz daha olsun onarmak mümkün olabilecektir.

M. Sibel Dinçel
Ankara, Mart 2021

Önsöz

Sophie Christman

Evrimsel biyolog E. O. Wilson'ın gözlemlediği şekliyle “insanların fobileri vardır” ve bu fobiler “insanlığı, doğal ortamlarda tehdit eden nesnelere ve çeşitli koşullara karşı ani ve kontrol edilemeyen bir hoşnutsuzluğa” götürmektedir (*The Diversity of Life* 351). Batı'nın biyoçeşitlilik kuramlarının ortaya çıkışına ön ayak olan başyapıtları kaleme almış evrimsel bir biyoloğun kavramsallaştırdığı, fakat çoğunlukla göz ardı edilen bu gözlem sonucunda, insanlığın, günümüz iklim değişikliği anına has, önemli bir sorunu tespit edilmiştir: Doğa fobimiz.

Hangimiz yakınımızda gördüğümüz tüylü bir örümcek, sürünerek ilerleyen bir yılan karşısında korkuyla sıçramadık veya kaçımız bir şimşek çakmasıyla paniğe kapılmadık? 21. yüzyıl insansıları olarak kendimizi neden Dünya'nın her günkü normal karanlığından korkmaya, insan yapımı ışığın düğmesine basıp da gecedен kaçmaya şartlandırdık ki? Modernitenin bu modern anında, her şeyi tüketen bu doğa korkumuz nasıl oldu da Simon C. Estok'un “ekofobi” travması olarak adlandırdığı, insana ait kolektif bir duruma dönüştü?

Mayo Kliniği'ne göre, doğa korkusu, spesifik bir psikolojik fobi olup tek başına kategorize edilmiştir. Lisa M. Shin ve Israel Liberzon, kendine özgü nitelik taşıyan bu fobilerin en önemli özelliğinin, “belli nesne ve koşullara karşı aşırı, mantıksız ve sabit korku duymak” olduğunu öne sürerler (179). Estok'un *Ekofobi Hipotezi*, tam da bu spesifik, doğaya karşı duyulan mantıksız korku ve kronik nefret içeren fobik örnekleri—ki bunların birikerek artan etkileri, artık geri dönüşümü olmayan ve gezegenimizi etkileyen küresel ısınmayı tetiklemiştir—resmî kayıtlara geçirmiştir. Estok, doğaya karşı hissedilen bu korkunun “insanlar ve çevreleri arasında düşmanca” bir adaptasyon bozukluğuna yol açtığını savlamaktadır ki bunun ciddiyetinin ispatı, insanlığın geride bıraktığı mirastan, yani Antroposen Çağı'ndan da anlaşıl-maktadır (1).

Estok, ekofobiyi kuramsallaştırmaya Serenella Iovino ve Serpil Oppermann'ın maddesel ekoeleştiriler üzerine yazdıkları temel nitelikli çalışmayı genişleterek başlamıştır: Kısaca, ekofobinin maddesel ve genetik bileşenlerle

desteklendiğini ileri sürmektedir. Hipotezin ortaya atılış süreci, Wilson'ın, “yaşamaya ve yaşam benzeri süreçlere karşı duyulan içsel eğilim” biçiminde tanımlanan 1984 tarihli biyofili kuramından türetilen düşüncelerle yakından ilişkilidir (*Biophilia* 1). Biyofilik dürtü, der Wilson, insanın “diğer yaşam türleriyle bağlantı kurma arzudur” (85). Ancak insanın doğası gereği içinden gelen belli bir koruma etğinin var olduğunu öne süren bu kuramın temel sıkıntısı ise, biyolog Rachel Carson'ın kaleme aldığı ve alanın başyapıtlarından biri olan *Silent Spring*ⁱ adlı eserin önderliğinde yürüyen Amerikan çevre hareketinin akabinde ortaya çıkmasıdır.

Ancak, 21. yüzyılı yaşadığımız şu sıralarda, Estok bizlere Wilson'ın o çok sevilen biyofili görüşünün idealizminin henüz uygulamaya geçemediğini hatırlatmaktadır; bu konu üzerinde uzun uzun düşündüğümüzde ise şunu görmekteyiz: İnsanlık tarihi boyunca, korku veren doğadan kolektif bir şekilde yanlış yöne doğru uzaklaştığımızı ve dolayısıyla Dünya'nın sistemlerini geri dönülmez şekilde yok ettiğimizi kabullenmemiz gerekiyor. Estok'un nitelemesiyle, doğanın dinamik, kendine yeten ve çoğunlukla vahşi “biyotik topluluklarına” karşı duyduğumuz bu korkularımız ve ondan kaçınmalarımız, bizlerin biyolojik eğilimlerini ve uyumsal hayatta kalma stratejilerini de yıkmıştır. Çöp üzerine yazdığı son bölümde Estok'un da belirttiği üzere, modern insanın doğaya karşı duyduğu korku, savunma biçimlerimizi doğal çevreden kaçınmaya şartlamış ve bizi, vahşi bir şekilde hem küresel hem de dünya-dışında atıktan altyapılar oluşturmaya itmiştir (169).

Wilson'ın “doğayla bağlantımız” olarak adlandırdığı şeyi, Estok, 4. Bölüm'de “sahte ekoloji” veya Dünya'nın hayvanları, bitkileri ve mineralleriyle oluşturulan sahte-birleşim olarak tanımlamaktadır (98). İkinci ve üçüncü bölümlerde ise Estok, doğayla olan bu sahte-birleşimin, terör, tragedya ve ekofobinin iç içe geçtiği tuzaklı dolanıklıklarⁱⁱ yaratan ve dünyayı hızla dolaşan dijital imgelerin oluşturduğu kültürel bir altyapı aracılığıyla nasıl gerçekleştiğini fark etmemizi sağlamaktadır. Estok, ekofobik durumun, haklarından yoksun bırakılmış insan-dışı hayvanlarla ilişkilerimizi evde ya da hayvanat bahçelerinde nasıl maskelediğimizin ya da kitabın “Hayvanlar, Ekofobi ve Gıda” bölümünde de ifade edildiği biçimde, bu ilişkileri, yemek şeklinde

ⁱ Ç.N. *Sessiz Bahar*. Çev. Çağatay Güler. Palme Yayınları, 2011. Yazarın parantez içerisinde atfı yaptığı eserler hariç, metin içerisinde bahsi geçen yazılı ve görsel eserlerin Türkçe başlıkları, ilk geçtikleri yerde dipnot ile; yazara ait sonnotlarda geçiyorsa köşeli parantez içerisinde verilmiştir. İlgili yazılı eserin Türkçede yayımlanmış çevirisi mevcutsa künye bilgisi girilmiş, değilse başlığa önerilen Türkçe karşılık tırnak içerisinde sunulmuştur. Görsel eserlerin künye bilgileri için bakınız, Kaynakça.

ⁱⁱ Ç. N. Orijinal metinde “enmeshment” sözcüğü kullanılmıştır; burada doğayı ekofobik, anarşik kavramlarla iç içe sunan tuzaklı imgeler söz konusuysa da çevreci beşerî bilimler alanında bu terim sıklıkla iç içe geçmişlik biçiminde ifade edilmektedir.

nasıl gizlediğimizin bir tanımını sunmaktadır. Ekofobinin varlığına işaret eden bir başka uygulama da bitkilerin genetiğini değiştirecek nitelikli kimyasallarla yapılan tarımsal mühendisliktir ki bunun sonucu olarak da Dünya'nın su yolları ve toprağı toksik kirliliğe maruz bırakılmaktadır. Ekofobi, ayrıca bizlerin minerallerle olan davranışsal uyumsuzluğunda da mevcuttur: İnsanlar, hem neoliberal hem de ekonomik anlamda, gelişmekte olan ülkelerdekiler de dâhil olmak üzere, minerallerle şaşırtıcı derecede yakın ilişki içerisine girmişlerdir; ilk olarak onları dünyanın içerisinden dışarisına çıkartmak yoluyla, daha sonra onları ticari mal, mücevher gibi sınıfsal süs şeklinde benimseyerek—ki buradan da, lüks tabusunu nasıl yarattığımız sorusu ister istemez akla gelecektir. Shakespeare'in *As You Like It*ⁱⁱⁱ oyunundaki ihtiyatlı karakter Celia'nın da gözlemlediği üzere, “akıllı adamın küçük çaplı deliliği büyük çaplı gösteridir”.

Antroposen denilen bu trajik “gösteri”, insanın doğayı reddetmesinden kaynaklanmaktadır. Genellikle 19. yüzyıldaki endüstrileşmenin teşvikiyle “Büyük İlerleme” olarak da bilinen Antroposen'in tarihi, Beethoven'ın 7 numaralı Senfonisi A, op. 92 gibidir: Eserin ilk bölümündeki hareketin çok yavaş başlaması gibi, yeryüzündeki hayat da öyle başlamıştır. Senfoninin kendisi, Dünya ve şimdi de Antroposen, çok geniş ölçekte varlıklarını sürdürürlerken, hepsi de dikkatle düzenlenmiş, müzikalitesi olan, ekolojik ve sonsuza dek yıkıcı ritimler içeren çok büyük çaplı akorlar basarlar. 7. Senfoni'nin dört bölümünde de insanın içerisine işleyen o hep mevcut flüt misali, insanlar kendilerini 200.000 yıldır Dünya'nın toprağıyla, deniziyle ve gökyüzüyle sarıp sarmalamışlardır. Daha yakın tarihimizde ise, allegro misali baş döndüren bir çılgınlıkla, sınırsız ve kontrolsüz türden endüstriler yaratıp—adeta kas gücü gösterisi yaparak—Dünya'nın o çok karmaşık ekolojisinden vazgeçmiş durumdayız. Disiplinlerarası platformda hem Beethoven hem de Estok, bizlere Antroposen'i ilgilendiren değerli dersler verirler: Tıpkı 7. Senfoni'deki *skerzo* bölümünün duraksayan La-minör notasını vurgulaması gibi, küresel ısınma da, Carol L. Berzonsky ve Susanne C. Moser'in da ifade ettikleri üzere, bizim bildiğimiz hayatın “büyük bitişini” vurgulamaktadır (“Becoming homo sapiens sapiens” 19). Beklenmedik şekilde ortaya çıkan iklim değişikliği, bu eğlencemizi durdurmuş ve biz insanların umursamazca yarattığı tehlikeli ekolojik iç içelikler konusunda sorumluluk üstlenmeye başlamamızdan itibaren de moderniteye bir ‘es’ vermiştir. Estok'un ekofobi anlayışı, Beethoven'ın vurgulu La notası gibi, bizleri kolektif çevresel yanlışımla yüzleşmeye zorlar.

ⁱⁱⁱ *Beğendiğiniz Gibi*. Çev. Orhan Burian. Maarif Vekilliği, 1943.

Estok'un ekofobiyi kuramsallaştırması, Stacy Alaimo'nun yapmamızı istediği şeyin uygulamasına geçmektir: Bu da kendimizi kandırmalarımız ve insan-dışı doğayla olan ilişkilerimizdeki önem arz eden belirsizliklerin "açık edilmeye" başlanmasıdır (Alaimo 407).¹ Estok, aralarında Andy Fisher, Peter H. Kahn Jr. ve Patricia H. Hasbach, Susanne C. Moser, Bill Plotkin, Theodore Roszak, Susan Rowland ve Fernando Castrillon'un da bulunduğu, uyumsuzluk arz ederek bu küresel ikileme neden olan insan davranışlarını vurgulamak için psikoloji ve nöropsikolojiyi kullanmaya başlayan ve sayıları giderek artan bir grup ekoeleştirilenle aynı kategoride yer almaktadır. Özellikle de Moser bu uyumsuz davranışları kısaca şöyle betimlemiştir: "Tehdidin varlığını inkâr etme. . . bu sorunun burada gerçekleşmeyeceğine inanma. . . sorun için başkalarını suçlama. . . olumlu düşünme. . . sorunun kendi kendine hallolacağını düşünme. . . . dikkatini başka şeye verme" veya durum hakkında genel bir akıl tutulması hâli (67-68). Moser'in mantığı çerçevesinde, insanlar "psişik uyuşma" yaşamalarına karşın suç ortaklıklarını devam ettirirler, çünkü uyumsuz tepkilerimizi düzeltmeye karşı insan olarak direnç gösteririz.

Ekofobi Hipotezi, Estok'un Giriş bölümünde dikkatli bir şekilde betimlediği gibi, insanın iklim değişikliğindeki suç ortaklığını açıklamak için, yeni bir metodolojik modelin kullanılmasını tam zamanında öneren düşsel bir "sıçrama tahtası ve başlangıç noktası"^{iv}dir (2)." Kuram ve uygulama arasındaki uçurumun varlığını da kabul eden bu hipotez, doğa bilimleri, sosyal bilimler ve çevreci beşerî bilimler arasında var olan disiplinlerarası yapıyı kullanmış, Jesse Oak Taylor'ın, insanlığın, ekolojik çevrelerle "a-natürel"^v ilişkisi olarak adlandırdığı kavramı da genişleterek, bizlere yepyeni bir kavramsal model sunmuştur (5). Tanımlamasına korku ve kızgınlık gibi temel insan duygulanımlarını da dâhil eden Estok, şu mantığı yürütmektedir:

Ekofobik durum bir spektrum içerisinde varlığını sürdürür ve bünyesinde, doğal çevreye karşı duyulan korku, hor görme, aldırmaçlık veya umursamazlık (veya bütün bunların bir kombinasyonunu) barındırabilir. Ekofobinin genetik kökenleri, kısmen, kendi türümüzü koruma işlevi görmüş olsa da (örneğin savaşıma veya kaçma tepkisi), ekofobik durum, büyük ölçüde büyüme ekonomilerine ve ideolojik çıkarlara hizmet etmiştir. Ekofobi genellikle geçmişte faydalı, günümüzde zararlı kabul edilen davranışların bir ürünü olmakla beraber, görünürde hızlı büyümeyi sağlama düşünülen gereksinimlerin bir ürünüdür. Ekofobi,

^{iv} Ç. N. Metnin orijinalinde "Platonic" sözcüğü kullanılmıştır, burada Estok'un Eflâtun'dan etkilenecek giriş bölümünde kaleme aldığı düşüncelere bir gönderme vardır.

^v Ç. N. "a-normal" gibi.

küresel anlamda hem makro hem de mikro düzeylerde mevcuttur ve kimi zaman doğrudan veya açıkça varlığını belli eder, ancak yine sıklıkla, bir alışkanlık ve bilgisizlik karmaşası içerisinde anlaşılması son derece güç bir hâle de gelebilir.

(Giriş 1)

Estok'un kuramı, insana özel bir durum olan ekofobinin, insanın kendi çevresinde kendisini nasıl koruyacağı konusunu alttan alta nasıl dinamitlediğinin açıklamasıyla başlar—E. Ann Kaplan'ın o son derece kışkırtıcı biçimde yorumladığı gibi, bu durum insana özel bir eko-intihar şeklidir (143). Estok'un kuramı, öncelikle ekofobiyi kendiliğinden gelişen, duygulanım temelli, bilinçsiz bir tür uyumsuzluk sorunu olarak kabul ettirmeye çalışır.

Kitabın birinci bölümünde en önemli konu olarak, biyofili ve ekofobi arasındaki ilişkileri yeniden değerlendirmemiz istenir; Estok, biyofili ve ekofobinin “aynı yelpazenin karşıt uçlarında” yer aldığını (27) iddia etmektedir.

Wilson'ın *The Diversity of Life*^{vi} eserinde de belirttiği gibi, biyofili “insanların yaşamları boyunca *bilinçsizce* peşinden koştukları bağlantılardır” (350). Dolayısıyla Wilson'ın öncül kuramını genişleterek farklı bir etkiye sahip olan durumu, yani ekofobiyi de buraya dâhil etmek, onun da biyofiliyle aynı patolojik yelpazede bulunması, ancak öbür uçta yer alması kaydıyla, son derece mantıklıdır. Fobilerin, Wilson'ın daha önce betimlediği gibi, “hazırlıklı öğrenme” süreci içerisinde edinildiği konusunda Wilson ve Estok hemfikirdirler (*The Social Conquest of Earth* 59). Hem Wilson hem de Estok, fobilerin oluşması bakımından nöroloji biliminin karmaşık ağ örgüsünü göz önünde bulundursalar da, özellikle de bir evrimsel biyolog olarak Wilson'ın, fobinin toplumsal edinimini uyumsuzluğun bir boyutu olarak kabul etmesi anlamlıdır: Bu kabullenme, Eva Jablonka'nın yakın zamanda ifade ettiği gibi, sadece biyolojik bilimleri değil “sosyal ve beşerî bilim alanlarını da” dâhil eden epigenetik, kültürel bir çerçeveye oluşturulmasının yollarını açmaktadır (“Cultural Epigenetics” 55). Sosyal bilimler disiplinleri içerisinde, çevre psikologları, Janet K. Swim ve diğerlerinin de belirttiği üzere, iklim değişikliğine adaptasyonun, acil “bilişsel, etkin ve insanı motive edici süreçlerini” ele almaktadırlar (242). Swim'e göre, psikoloji, “bireylerin kısa vadeli kazançlara yönelik kolektif eylemlerinin. . . kamu yararına olacak uzun vadeli kazanımları nasıl itibarsızlaştırdığını” vurgulayarak yeni bir değerler sistemi yaratmaya özellikle elverişlidir (243). Daha yakın tarihlerde ise Berzonsky ve Moser, iklim değişikliği ile başa çıkabilmek için “psiko-kültürel değişimin” harekete geçirilmesi gerektiğiyle ilgili polemik yaratan bir metodoloji öne

^{vi} “Yaşam Çeşitliliği”.

sürmüşlerdir (15). Derinlik psikolojisinin arketipik ölüm ve yeniden doğma süreçlerinden ortaya çıkan bu “psikolojik değişim sürecine” ilişkin tüm usulleri betimlemişlerdir (17). Süreç, ilk olarak kişiyi önceki yaşam tarzlarından tamamen kopartmakla başlar; rahatsız edici, belli belirsiz bir ölüm süreciyle devam eder ve “yaşamsal” kültürleri destekleyen psikolojik bir yenilenmeyle sonuçlanır (19). Buradan hareketle, ekoeleştirmenler ve bilim insanları, bu epigenetik kültürel çerçeveleri değerlendirmek yoluyla, ekofobiyi ele alacak araştırmanın sınırlarını biyolojik, sosyal ve beşerî bilimler gibi çok çeşitli ve farklı bakış açılarından genişletebilirler. Scott Slovic’in önerdiği şekliyle, çevreci beşerî bilimler bu işi gerçekleştirmek için en birincil alandır, çünkü bu alan “doğal sistemlerin” insan kültürü tarafından kısa ve öz biçimde ifade edilmesinin ve kuramsallaşmasının yollarını gösterir (181).

Elbette, ekofobi hipotezini dikkate almadan önce terimin aslını ve kuramsal kökenini bilmek önem arz eder. Oxford İngilizce Sözlüğü “fobi” terimini “(Bir) korku, (bir) dehşet, nefret; özellikle de belli bir nesne veya koşul karşısında hissedilen özellikle anormal ve mantıksız korku veya yığı” olarak tanımlar. Bu terimin ilk kullanımı, 1786 yılında, “fobi” sözcüğünü “hayalî ya da gerçek bir kötüyü karşı duyulan aşırı korku” biçiminde tanımlayan *The Columbian magazine, or monthly miscellany* isimli aylık derleme dergisinde yer almıştır.

19. yüzyıla gelindiğinde, fobilerin bilimsel olarak araştırılması sırasında korkunun en erken kuramlamalarının Charles Darwin gibi bilim insanları tarafından gerçekleştirildiği görülmüştür. *Expression of Emotions in Man and Animals*^{vii} (1872) adlı eserinde Darwin, “en bunaltıcı duygunun” korku olduğunu kaydetmiştir ki “bu korku sonuçta veya bağlantılı olarak, insanın tehlikeden kaçmak için en şiddetli ve uzun süren sinir bozucu girişimlerini tetiklemektedir” (82–83). Darwin, gözlemlerine şu sözlerle devam etmektedir: “Ancak olağanüstü korku duyulması ilk önce güçlü bir itici güç olarak işlev görür. Dehşet duyan bir insan veya hayvan, ümitsizliğe kapılması durumunda olağanüstü bir güce sahip olup hepimizin bildiği gibi son derece tehlikeli bir hâl alır” (83). Korkunun sayıl değerini vurgulayan Darwin, diğer belirtilerin yanı sıra yüz ifadeleriyle, hızlı kalp atışıyla, terleme ve gözbeklerinin büyümesiyle ifade bulan olağanüstü korkunun bir şekli olarak “dehşet” terimini önermiştir.

Darwin’in korku üzerine yaptığı çalışmalar, yüzyılın sonunda fobi durumlarıyla ilgili bilimsel çalışmalar yapılmaya başlanmasıyla daha da genişletilmiştir. Özellikle Théodule Ribot’un *Psychology of the Emotions*^{viii}

^{vii} *İnsan ve Hayvanlarda Beden Dili – İnsan ve Hayvanlarda Duyguların İfadesi*. Çev. Orhan Tuncay. Gün Yayıncılık, 2001.

^{viii} “Duyguların Psikolojisi”.

(1897) adlı çalışması, işe kalıtsal, içgüdüsel ve “mantıksız” korkular ile bilinç dâhilinde yer alan deneyimlerden kaynaklanan korkuları ayırt etmekle başlar (209). Ribot, korkunun evreleri arasındaki farklılıkları net bir şekilde gözlemlemiş ve hayatta kalmak için gerekli olmaktan çıkan korkuların yıkıcı ve patolojik oldukları mantığıyla onları “sağlıklı” veya “hastalıklı” kategorilerine ayırmıştır (213). En önemlisi de “orantısız” ve “kronik” hastalıklı korkuların fobinin örnekleri olduğunu gözlemlemesidir (213).

David S. Spira, Freud’un fobi anlayışının da otuz yıllık bir süreç içerisinde evrimleştiğini kaydetmiştir. Freud’un 1894 yılında ortaya koyduğu ilk görüşü, fobilerin travmaya karşı bilinçaltında geliştirilen etkili tepkiler olduğu şeklinde yaptığı kuramlamadır. Ancak kuram, fobi oluşumlarının nesneleştirme, psikolojik baskı ve yer değiştirmeler aracılığıyla gerçekleştiği konusunu da dikkate alan, 1895 ile 1920 yılları arasındaki Little Hans [Küçük Hans] (1909) ve Wolf Man [Kurt Adam] (1918) vaka örnekleriyle evrimleşmiştir. Spira’ya göre Freud’un kuramı 1926’da tekrar evrimleşmiştir ve fobinin yer değiştirme ve gerileme içeren bir “engellenme mi [yoksa] semptom mu” olduğu konusuna odaklanmıştır (390). Spira, Freud’un kendi fobi kriterlerinin kuramsallaşmasından asla tatmin olmadığını söylese de bu kuramlar, burada söz konusu olan kuramla—ekofobiyle—oldukça bağlantılıdır. “The Unconscious”^{ix} başlıklı çalışmasında (1915) Freud, fobilerin oluşumunda üç aşama olduğu hipotezini öne sürer: Bilinçaltı kaygı, yer değişimi ve psikolojik baskı, kaçınma. Bu üç koşul, Estok’un kitabında ekofobik durumun ispatlandığı birçok roman, şiir, oyun, film ve ana-akım medya örneğinde de son derece belirgindir.

Ekofobi Hipotezi, korkunun biyolojik ve psikolojik temellerine dikkatimizi çekerek kendi doğa fobilerimizi yeniden gözden geçirmemize yardımcı olmaktadır. Estok’un önerisi, günümüz bilimsel araştırmaları çerçevesinde ispat edilmiş ve bu doğrultuda korku, kaygı ve fobilerin nörosirkülatuar olduklarını anlamamız konusunda önemli ilerlemelerin kaydedildiği, mantıklı bir öneridir. Shin ve Liberzon’un kaydettikleri şekliyle nörolojik anlamda korku devresinin psikolojik oluşumu, amigdala, hipokamp, beyin sapı, insular korteks ve beynin prefrontal bölgelerinde gerçekleşmektedir (169). Ancak Darwin’in korku üzerine gerçekleştirdiği çalışmaların üzerinden neredeyse yüz elli yıl geçmesine karşın, korku anılarının beynin tam olarak neresinde saklandığı hâlâ bir tartışma konusudur (170). Shin ve Liberzon’a göre kesin olarak bildiğimiz bir şey varsa o da kaçınma ve nefret duygularının—ki bunlar ekofobinin iki belirtisidir—bize “işle ilgili, akademik veya toplumsal işleyişlerin bozulması ile ilgili belirgin bir sıkıntı” yaratan, korku

^{ix} “Bilinçaltı”, Freud’un farklı eserlerinin içerisinde ayrıca bir kavram olarak Türkçeleştirilmişse de bu makalenin kendi başına bir Türkçe çevirisi bulunmamaktadır.

ve endişe duyguları karşısında sergilenen kronik tepkiler olduğudur. Shin ve Liberzon'un fobilerden “%7–11 oranında hayat boyu sürececek sıradan bir rahatsızlık (APA, 2000)” (179) olarak söz etmeleri de göz önünde bulundurulacak olursa, artık ekofobi salgını olarak nitelendireceğimiz şekilde büyüyen bu uyumsuzluklar, son derece anlamlıdır. Lea Winerman'a göre, korkunun biyolojisi konusunda artık bilim insanları hemfikir olmuş durumdadırlar: “Amigdala—küçük badem şeklinde, beynin tam ortasında ve şakak lopları içerisinde yer alan bir yapı—fobilerin sergilenmesinde anahtar bir oyuncudur”; bunun yanlışı çalışması durumu, fobik oluşumla ilişkilendirilmektedir (96). Kanıtlar fobik korkuların beyin temelli maddesel biyolojik birimler olduğuna işaret etse de, Estok, çoğunlukla bizlerin uyumsuzluk arz eden şartlanmalarımız² nedeniyle oluşan ekofobinin epigenezini kültürel bir hastalık olarak vurgulamaktadır; bu vurgu vasıtasıyla da bu homoekolojik ikilemin keşfine doğru ilerlemenin yolunu bulmayı başarmıştır.

O zaman bu ilerlemenin yolu nedir? Öncelikle doğadan korktuğumuzu kabullenmemiz gerekmektedir: Bu korkunun yerine ne koyduğumuzu anlamamız, onu nasıl baskıladığımızı veya gizlediğimizi kabullenmemiz gerekmektedir. Estok'un atık analizi sayesinde, atıklarımızı evrensel olarak çöp mavnalarına naklettiğimiz veya arazi kazanım amaçlı dolmuş malzemesi olarak önce yakıp sonra toprak, çim ve kudzuyla^x kaplayarak mühürlememiz nedeniyle, çöpe karşı geliştirdiğimiz ekofobimizin kusursuz bir Freud modeli oluşturduğunu anlamaktayız. Atıklarımızı dolaylılamamız ve onları saklamamız, insanlığın sahte ekolojisini sembolize etmektedir; eğer çöpün bu yollu yer değiştirmesini ve gizlenmesini ekofobik baskı olarak yeni bir çerçeveden değerlendirmeye başlarsak, işte o zaman Dünya'nın ekolojik sistemlerine yaklaşımımızı da yeni bir bilişsel bakış açısıyla yapılandırabiliriz.

Tıpkı ekofeminizm, ekosinema ve ekomedyanın çevreci beşerî bilimlerin birer alt kolu olarak ortaya çıkmaları gibi, Estok'un ekofobi hipotezi de bizleri insanın kültürel ekofobinin uyumsuzluk özelliklerini nasıl benimseydiğini değerlendirmeye davet eder. Bu son derece rahatsızlık verici bir davettir ancak üzerinde çalışılması durumunda, insan olarak kolektif ekolojik sorumluluğumuzun yeniden oluşması mümkün olabilecektir.

Dr. Sophie Christman
SUNY
Stony Brook University

^x Ç. N. Japon sarmaşığı.

Notlar

- 1 Aralarında Joni Adamson'un yerli evrensel politikalar üzerine yaptığı çalışma, Kevin Curran'ın Shakespeare ekoeleştirisi, Jeffrey Jerome Cohen'in insan-olmayan [*inhuman*] konusundaki incelemeleri, Greta Gaard'ın feminist ekoeleştirme üzerine yaptığı kuramlamalar, Catriona Sandilands'ın politik ekofeminizmler üzerine düşünceleri, Nicole Seymour'un queer ekolojiler çalışmaları, Michael Rubenstein'in altyapılar üzerine kuramları ve Cary Wolfe'un posthümanizm üzerine görüşlerinin de bulunduğu birçok bilim insanının ekoeleştiril külliyata çok değişik çizgilerde, farklı katkıları mevcuttur.
- 2 Burada kasıtlı olarak Dünya'nın ekolojik sistemleriyle insan aklını birbirlerine dolanık biçimde ifade ediyorum.

Kaynakça

- Adamson, Joni. "Indigenous Literatures, Multinaturalism, and *Avatar*: The Emergence of Indigenous Cosmopolitics." *American Literary History*, c. 24, no. 1, 2012, s. 143–167, doi: 10.1093/alh/ajr053.
- Alaimo, Stacy. "Unmoor." *Veer Ecology: A Companion for Environmental Thinking*, ed. Jeffrey J. Cohen ve Lowell Duckert, önsöz Cheryll Glotfelty, sonsöz Nicholas Royle, U of Minnesota P, 2017, s. 407–420.
- Berzonsky, Carol L. ve Susanne C. Moser. "Becoming Homo Sapiens Sapiens: Mapping the Psycho-Cultural Transformation in the Anthropocene." *Anthropocene*, c. 20, Kasım 2017, s. 15–23, doi.org/10.1016/j.ancene.2017.11.002.
- Cohen, Jeffrey Jerome. *Stone: An Ecology of the Inhuman*. University of Minnesota, 2015.
- Compton, Allan. "The Psychoanalytic View of Phobias: Part I: Freud's Theories of Phobias." *Psychoanalytic Quarterly*, c. 61, no. 2, Nisan 1992, s. 206–209.
- Curran, Kevin. *Shakespeare's Legal Ecologies: Law and Distributed Selfhood*. Northwestern UP, 2017.
- Darwin, Charles. *The Expressions of Emotions in Man and Animals*, ed. Joe Cain ve Sharon Messenger. Giriş: Joe Cain. Penguin, 2009 [1872].
- Fisher, Andy. *Radical Ecopsychology: Psychology in the Service of Life*. SUNY, 2013.
- Freud, Sigmund. "The Unconscious." *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIV (1914–1916): On the History of the Psycho-Analytic Movement, Papers on Metapsychology and Other Works, ii–viii*, ed. ve çev. James Strachey, The Hogarth Press and the Institute of Psycho-analysis, 1957 [1915], s. 159–215.
- Gaard, Greta, Simon C. Estok ve Serpil Oppermann, ed. *International Perspectives in Feminist Ecocriticism*. Routledge, 2013.
- Iovino, Serenella ve Serpil Oppermann, ed. *Material Ecocriticism*. Indiana UP, 2014.
- Jablonka, Eva. "Cultural Epigenetics." *The Sociological Review Monographs*, c. 64, no 1, Şubat 2017, s. 42–60, doi: 10.1111/2059-7932.12012.
- Jablonka, Eva ve Marion J. Lamb. Çizimler: Anna Zeligowski. *Evolution in Four Dimensions: Genetic, Epigenetic, Behavioral, and Symbolic Variation in the History of Life*. MIT, 2006.
- Kahn, Jr., Peter H. and Patricia H. Hasbach, editors. *Ecopsychology: Science, Totems, and the Technological Species*, MIT, 2012.
- Kaplan, E. Ann. Afterword: Humans and Eco- (or is it Sui-) Cide. *Climate Trauma: Foreseeing the Future in Dystopian Film and Fiction*, Kaplan, Rutgers UP, 2016, s. 143–150.

- LeDoux, Joseph. "The Emotional Brain, Fear, and the Amygdala." *Cellular and Molecular Neurobiology*, c. 23, no. 4–5, Ekim 2003, s. 727–738.
- Moser, Susanne C. "More Bad News: The Risk of Neglecting Emotional Responses to Climate Change Information." *Creating a Climate for Change: Communicating Climate Change and Facilitating Social Change*, ed Susanne C. Moser and Lisa Dilling, Cambridge, 2007, s. 64–80.
- Plotkin, Bill. *Nature and the Human Soul: Cultivating Wholeness and Community in a Fragmented World*. New World Library, 2008.
- Rauch, Scott L., Lisa M. Shin ve Christopher I. Wright. "Neuroimaging Studies of Amygdala Function in Anxiety Disorders." *Annals of the New York Academy of Sciences*, 985, Nisan 2003, s. 389–410.
- Ribot, Théodule. *The Psychology of the Emotions*. Walter Scott, Ltd., 1897.
- Roszak, Theodore. *The Voice of the Earth*. Simon and Schuster, 1992.
- Rowland, Susan. *The Ecocritical Psyche: Literature, Evolutionary Complexity and Jung*. Routledge, 2012.
- Rubenstein, Michael. *Public Works: Infrastructure, Irish Modernism, and the Postcolonial*. U of Notre Dame, 2010.
- Sandilands, Catriona. *The Good-Natured Feminist: Ecofeminism and the Quest for Democracy*. U of Minnesota, 1999.
- Sewall, Laura. *Sight and Sensibility: The Ecopsychology of Perception*. Putnam, 1999.
- Seymour, Nicole. *Strange Natures: Futurity, Empathy, and the Queer Ecological Imagination*. U of Illinois, 2013.
- Shakespeare, William. *As You Like It*. Folger Shakespeare Library, ed. Barbara A. Mowat ve Paul Werstine. Simon and Schuster, 1997.
- Shin, Lisa M. ve Israel Liberzon. "The Neurocircuitry of Fear, Stress, and Anxiety Disorders." *Neuropsychopharmacology, Reviews*, c. 35, Haziran 2009, s. 169–191.
- Slovic, Scott. "Commentary." *American Literary History*, c. 24, no. 1, s. 180–188.
- Spira, David S. "The Evolution of Freud's Conceptualization of Phobias." *Psychoanalytic Inquiry*, c. 11, no. 3, 1991, s. 376–394, doi: 10.1080/07351699109533864.
- Swim, Janet K., vd. "Psychology's Contributions to Understanding and Addressing Global Climate Change." *American Psychologist*, c. 66, no. 4, Mayıs–Haziran 2011, s. 241–250.
- Taylor, Jesse O. *The Sky of Our Manufacture: The London Fog in British Fiction from Dickens to Woolf*. U of Virginia P, 2016.
- Wilson, Edward O. *Biophilia*. Harvard UP, 1984.
- . *The Diversity of Life*. Belknap, 1992.
- . *The Social Conquest of Earth*. Liveright, 2012.
- Winerman, Lea. "Figuring Out Phobia." *Monitor on Psychology*, c. 36, no 7, Temmuz/Ağustos 2005, s. 96. www.apa.org/monitor/julaug05/figuring.aspx.
- Wolfe, Cary. *What Is Posthumanism?* U of Minnesota, 2010.

Teşekkür

Bu kitabın birkaç taslağını son derece dikkatle okuyup kimi zaman yaptığı çok parlak kavramsal ve çoğunlukla editoryal önerileri, hiç eksilmeyen desteği ve yapıcı kısa eleştirileri için Dr. Sophie Christman'a teşekkür etmek isterim—ki kendisi bütün bunları sürdürülebilir vatandaşlık konusunda yazdığı doktora tezini yazarken gerçekleştirdi. Önsöz yazmayı kabul ettiğinde çok mutlu oldum ve ona bu konuda ayrıca teşekkür ederim. Sabrı, çalışkanlığı, akli ve nezaketi için ona kelimelerin ötesinde çok şey borçluyum. O olmasaydı, *Ekofobi Hipotezi* çok farklı ve daha zayıf içerikli bir kitap olurdu. Ayrıca bu kitabın çeşitli konulardaki bazı bölümlerini okuyarak değerli yorumlar getiren Greta Gaard, Scott Slovic, Iris Ralph, Doug Berman, Steven Tötösy de Zepetnek, Serpil Oppermann ve Shiuhuah (Serena) Chou'ya da en derin saygılarımı sunmak isterim. Birçok kez insanlarla fikir alışverişinde bulunabilme fırsatı yakalayabildiğim için son derece şanslıyım ve o kişilere de son derece minnettarım; bu konuda Peter Singer, David Suzuki, Jeffrey Jerome Cohen, Vin Nardizzi, Ursula Heise, Won-Chung Kim, Harri Salovaara, Peter i-Min Huang, Zümre Gizem Yılmaz, Hong Chen (Lily Chen), Stephanie Bory, Muriel Cassel-Piccot, Molina Klingler, Başak Ağın, Xinmin Liu, Fatma Aykanat, Gülşah Göçmen, Peichin Chuang, Jonggab Kim, Pelin Kümbet, Young-Hyun Lee, Yoonji Lee, Rayson Alex, Dan Bloom, S. Susan Deborah, Saikat Banerjee, Peter Hajdu, Kerim Can Yazgünoğlu, Jonathan White, Susan Oliver, Ken Dong, Antoine Coppola ve Rabbi Osher Litzman'a saygılarımı sunmak isterim.

Ayrıca düşüncelerimi uygulayıp netleştirmeme yardımcı olan ilgili şu kurumlara da teşekkür etmek isterim: Cambridge Üniversitesi (ASLE-UKI Konferansı: Green Knowledge [Yeşil Bilgi]); Leiden Üniversitesi, Hollanda (Waste in Asia Conference [Asyadaki Atıklar Konferansı]); Idaho Üniversitesi, Moscow, Idaho (ASLE 2015 Konferansı); Okinawa, Japonya'da yapılan, Doğu Asya'daki Edebiyat ve Çevre Üzerine Sempozyum—Sınırları Belirsizleme: Doğa, Teknoloji, Sanat [The International Symposium on Literature and Environment in East Asia—Unsetting Boundaries: Nature, Technology, Art]; the Université Libre de Bruxelles, Brüksel, Belçika (The 7th Biennial Meeting of the EASLCE, the European Association for the Study

of Culture, Literature and Environment [Avrupa Kültür, Edebiyat ve Çevre Derneği EASCLE'nin iki yılda bir yapılan konferansının yedincisi]); Rajasthan'da Dr. K. N. Modi Üniversitesi, Hindistan (Çevresel Adalet, Kültür, Direniş ve Etik ve tiNai Ekofilm Festivali [The Environmental Justice, Culture, Resistance and Ethics and tiNai Ecofilm Festival]); British Columbia Üniversitesi ve Simon Fraser Üniversitesi, Vancouver, Kanada (Oecologies: Engaging the World, from Here [Oekolojiler: Dünya ile Buradan İletişime Geçmek]); Nanjing, Çin'deki Hohai Üniversitesi (The International Symposium on Contemporary Literature as Cultural Production and its Research Paradigms [Kültürel bir Üretim Olarak Çağdaş Edebiyat ve Araştırma Modelleri Üzerine Sempozyum]); Şangay Normal Üniversitesi (Çevreci Beşerî Bilimler Masaya Yatırılıyor: Maddesencilik, Sürdürülebilirlik ve Uygulanabilirlik [The Environmental Humanities on the Ground: Materiality, Sustainability, and Applicability]); Seul Belediye Meclisi (Sürdürülebilirliği Olan Şehir Ormanı ve Çevreci Beşerî Bilimler Üzerine Uluslararası Sempozyum [The International Symposium on Sustainable Urban Forest and Environmental Humanities]); Lyon, Fransa'daki the Université Jean Moulin–Lyon 3 (Croissance verte: de la théorie à la pratique; du savoir au pouvoir); M. E. S. College of Arts & Commerce, Goa, Hindistan (Uluslararası Gıda Kültürü Konferansı [International Conference on the Culture of Food]); Tamkang University, Danshui, Taipei, Tayvan (Bilim Kurgu ve Gezegenel İyileşme Sempozyumu [A Symposium on Sci-Fi and Planetary Healing]); Johannes Gutenberg Üniversitesi, Mainz, Almanya (Ekoloji ve Hayat Yazımı Konferansı [The Ecology and Life Writing Conference]); Ulusal Sun Yat-Sen Üniversitesi, Kaohsiung, Tayvan (E(ko)-Medya: Etki ve Yaratıcılığı Yeniden Canlandırmak [E(co)-Media: Restoring Affect and Creativity])—Simon Estok ve Joni Adamson'la bir günlük sempozyum ve Shanghai Jiao Tong Üniversitesi, Şangay (4. Uluslararası Etik Edebî Eleştiri Sempozyumu [The 4th International Symposium on Ethical Literary Criticism]).

Routledge'la çalışmak ayrı bir zevkti ve oradaki editörlere ve özellikle de Michelle Salgya, Assunta Petrone ve Tim Swenarton'a özenli çalışmaları ve destekleri için teşekkür ediyorum. Birçok isimsiz okuyucunun yaptığı yorumlar da kitaba büyük katkı sağladı. Ayrıca Rachel Nishan'a ve Twin Oaks'taki dizin çalışanlarına da çok minnettarım. 2010 yılı yazında, Tamkang Üniversitesine yaptığım bir aylık ziyaretim sırasında büyük bir zarafetle çalışma odasını kullanmama izin verdiği (ve dolayısıyla ilk kitabımın son rötuşlarını orada yapmama fırsat tanıdığı için) Peter i-Min Huang'a teşekkürlerimi sunmuştum. Kendisi 2017 yılı yazında ben *Ekofobi Hipotezi*'nin son rötuşlarını yaparken de yine aynı şeyi yaptı ve ona yine teşekkür ediyorum. Onun

iki öğrencisi, Monica Jai ve Fang yi Lee'ye de ben kütüphanedeyken çocuklarıma baktıkları için ayrıca çok teşekkür ediyorum.

Sungkyunkwan Üniversitesi kütüphanesinin çalışanları da bana son derece yardımcı oldular ve benim her attığım “SON DERECE ACİL” etiketli e-postalarımı nezaketle ve ivedilikle yanıt verdiler. Hem Kore içerisinde hem de dışarındaki kütüphanelerden istediğim makale ve kitapları, ağzım açık kalacak derecede hızlı bir şekilde getirttiği için özellikle Cha Yong Keun'a teşekkür etmek isterim. Bu çalışma, Kore Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı ve Kore Milli Araştırma Kurumu tarafından desteklenmiştir (NRF-Proje No. 2014S1A6A4024636). Son derece cömert bir destek sunan NRF'ye teşekkür ederim. Sürekli desteğini esirgemeyen Sungkyunkwan Üniversitesine de teşekkür ederim. Bu kitabın bazı bölümlerinin daha önceki versiyonları başka yerlerde de basılmıştır. 1. Bölüm farklı şekilde ancak aynı isimle *Neohelicon*'da bir makale olarak basılmıştır; 2. Bölümün büyük bölümü ilk haliyle *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*'da ve *Frame, a Journal of Literary Studies*'de basılmıştır; 3. Bölümün bazı kısımları *ISLE* ve *Neohelicon*'da yayımlanmıştır; 4. Bölüm *Mosaic*'de (Eylül, 2018) yayımlanacak olan “Hollow Ecology and Anthropocene Scales of Measurement” [Sahte Ekoloji ve Antroposen'in Ölçüm Ölçekleri] adlı makaleminden ortaya çıkmıştır ve 7. Bölüm çok daha farklı bir şekilde *Cultura*'da yayımlanmıştır.

Ayrıca Jonathan ve Sophia'ya, çocuklarım oldukları ve yaptıklarına, tükettiklerine yansiyacak derecede akıllı oldukları için ve dünyanın daha iyi bir yer olması için ileride yapacaklarından dolayı, şimdiden teşekkür ediyorum. Son olarak, ben yılın yarısından çoğunu Seoul'de geçirirken, o Vancouver'da çocuklarımızı büyütme adına bütün işleri yürüten, onları bir taraftan okula diğer taraftan çeşitli derslere yetiştiren; kıyafetlerini hazırlayan, yiyeceklerini, yataklarını hazır eden, evi temizleyen ve aynı zamanda doktorasına da çalışan ve ben çocukları günde bir saat Skype aramasıyla oyalarken ancak mola verebilen kahramanım, inanılmaz kadını, eşim Cho Yeon-hee'ye çok teşekkür etmek isterim. Yeon-hee'ye en derin minnet duygularımı sunuyorum.

Vancouver
Ocak, 2018

Giriş

Ekofobi, insanın özellikle doğaya karşı antipati geliştirdiği, insana has psikolojik bir durumdur. Amerikan Psikoloji Birliği “fobi” kavramını, “belirli bir nesneden, aktivite veya durumdan (diğer bir deyişle, fobik uyarıcıdan), o spesifik nesne veya durumun arz ettiği gerçek tehlikeyle orantısız bir biçimde ve ısrarla korkmanın sonucu olarak hissedilen çok güçlü bir kaçınma arzusu” (827) olarak tanımlamaktadır. Bir öneri olarak, doğaya karşı geliştirilen bu “fobi” türünü şimdilik “ekofobi” olarak adlandırabiliriz.¹ Bu fobi türü, büyük ölçüde, modernitenin o *akılcı olmayan*² doğa korkusu kaynaklı olmuş ve belirli bir zaman sonra insanların yaşadıkları doğal çevrelerine karşı düşmanca bir tutum geliştirmelerine yol açmıştır. İnsanların kimi zaman doğayı bir rakip olarak gördükleri bu düşmanca tutum, doğal coğrafyaya karşı (dağlar, rüzgârlı ovalar), hayvanlara karşı (yılanlar, örümcekler, ayılar), olağanüstü meteorolojik olaylara karşı (Shakespearevari fırtınalar, New Orleans’taki kasırgalar, tayfunlar), bedensel işleyişlere ve bedensel üretimlere karşı (mikroplar, vücut kokuları, menstrüasyon, dışkılama) ve biyotik toprak, hava ve deniz betimlemelerine karşı (sürünen bütün sürüngenler, sürü hâlinde dolaşan her bir sürü üyesi, denizi terk eden veya denizden çıkan canavarlar da dâhil)³ ifade bulmuştur. Ekofobik durum bir spektrum içerisinde varlığını sürdürür⁴ ve bünyesinde, doğal çevreye karşı duyulan korku, hor görme, aldırmaçlık veya umursamazlık (veya bütün bunların bir kombinasyonunu) barındırabilir. Ekofobinin genetik kökenleri, kısmen, kendi türümüzü koruma işlevi görmüş olsa da (örneğin savaşma veya kaçma tepkisi), ekofobik durum, büyük ölçüde büyüme ekonomileri ve ideolojik çıkarlara hizmet etmiştir. Ekofobi genellikle geçmişte faydalı, günümüzde zararlı kabul edilen davranışların bir ürünü olmakla beraber, görünürde hızlı büyümeyi sağlaması düşünülen gereksinimlerin bir ürünüdür.⁵ Ekofobi, küresel anlamda hem makro hem de mikro düzeylerde mevcuttur ve kimi zaman doğrudan veya açıkça varlığını belli eder, ancak yine sıklıkla, bir alışkanlık ve bilgisizlik karmaşası içerisinde anlaşılması son derece güç bir hâle de gelebilir. Yazarlar, toplum kuramcılar ve özellikle de çeşitli endüstriyel işletmeler, farkında olmaksızın sıklıkla yaptıkları simgelemeler yoluyla ekofobiyi sürekli kılmaktadırlar; tıpkı cinsel, sınıfsal ayrımcılık, ırkçılık ve homofobi